

Jouppi Mikael

Musiikin luova tuottaminen musiikkikasvatuksen opinnoissa

Kandidaatintutkielma
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Musiikkikasvatus
2020

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Musiikin luova tuottaminen musiikkikasvatuksen opinnoissa (Mikael Jouppi)

Kandidaatintutkielma, 28 sivua

Huhtikuu 2020

Musiikin luova tuottaminen on ollut esillä viime vuosina johtuen sen vähäisyydestä koulujen musiikintunneilla. Vaikka musiikin luova tuottaminen tai jokin sen muodoista on edustettuna vuonna 2014 julkaistussa perusopetuksen opetussuunnitelmassa, on sitä ollut tutkimusten mukaan tunneilla huomattavasti vähemmän muihin sisältöihin verrattuna. Syyt musiikin luovan tuottamisen vähäisyyden taustalla eivät ole yksiselitteiset.

Kandidaatintutkielmani tavoitteena on selvittää, millaisia valmiuksia musiikkikasvatuksen koulutusohjelmat Suomessa (Jyväskylän yliopisto, Oulun yliopisto ja Taideyliopisto) tarjoavat musiikin luovan tuottamisen opettamiselle. Toisena tavoitteena on nostaa esille musiikin luovan tuottamisen opettamiseen liittyviä haasteita ja mahdollisuuksia.

Musiikin luova tuottaminen on laajempi käsite, joka pitää sisällään erilaisia luovan tuottamisen tapoja, joita ovat ainakin säveltäminen, improvisointi ja sovittaminen. Musiikin luovan tuottamisen vähäisyyteen musiikintunneilla vaikuttavat esimerkiksi suuret ryhmäkoot, ajankäytön rajallisuus sekä opettajien vähäinen koulutus. Haasteellisuuteen vaikuttaa myös teknologian kehitys ja jatkuvasti uusiutuva musiikkimaailma.

Musiikin luovan tuottamisen mahdollisuuksiin kuuluu lapsen ja nuoren identiteetin rakentumisen tukeminen sekä oppilaiden luovuuden, sitoutumiskyvyn ja akateemisten taitojen kehitys. Improvisoinnin on katsottu valmistavan oppilaita muuttuvaa maailmaa varten ja erityisesti musiikkiteknologian hyödyntäminen musiikin luovan tuottamisen opettamisessa on tuottanut hyviä tuloksia nostamalla oppilaiden motivaatiota ja kehittämällä näitä musiikillisina ja luovina toimijoina.

Tutkielmaan kerätyn aineiston perusteella musiikkikasvatuksen opiskelijoilla on opinto-oppaiden sekä kurssikuvausten perusteella musiikin luovaa tuottamista opintojen aikana hyvin. Johdopäätöksissä tuon kuitenkin esille kriittisiä ajatuksia tulkintoihini liittyen. Tutkielman pohdinnassa kerron omakohtaisista kokemuksista musiikkikasvatuksen opiskelijana ja tuon esille joi-tain mahdollisia kehitysideoita koulutuksen kehittämistä ajatellen.

Avainsanat: musiikin luova tuottaminen, musiikkikasvatus, säveltäminen, improvisointi, luovuus

Sisältö

1	Johdanto	4
2	Tutkimusasetelma	6
2.1	Tutkimuskysymykset.....	6
2.2	Tutkimuksen toteutus	6
2.3	Tutkimusetiikka	7
3	Musiikin luova tuottaminen	8
3.1	Luovuus	9
3.2	Säveltäminen	11
3.3	Improvisointi	12
3.4	Opetussuunnitelmat musiikin oppiaineessa.....	12
4	Musiikin luova tuottaminen musiikkikasvatuksen opinnoissa	15
4.1	Jyväskylän yliopisto	15
4.2	Oulun yliopisto	16
4.3	Taideyliopisto	17
5	Johtopäätökset	20
6	Pohdinta	23
	Lähteet	26

1 Johdanto

Musiikkikasvatuksen opiskelijana ja tulevana musiikinopettajana haluan selvittää, millaisia valmiuksia musiikkikasvatuksen koulutusohjelmat Suomen korkeakouluissa tarjoavat musiikin luovan tuottamisen oppimiseen sekä opettamiseen. Tutkielmassani ymmärrän musiikin luovan tuottamisen laajempaa käsitteenä, joka pitää sisällään erilaisia luovan tuottamisen tapoja, joita ovat mm. säveltäminen, improvisointi ja sovittaminen (Partti, 2016). Pohdin myös musiikin luovan tuottamisen opettamisen haasteita ja mahdollisuuksia tuoreen tutkimustiedon valossa.

Valitsin tämän aiheen, koska olen hyvin kiinnostunut improvisoinnista sekä muusta musiikin luovasta tuottamisesta, mutta samaan aikaan koen myös epävarmuutta omiin luoviin taitoihini liittyen. Tuoreimmassa ja tällä hetkellä voimassa olevassa perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014) mainitaan musiikin luova tuottaminen yhdeksi tärkeäksi oppiaineen tehtäväksi (POPS, 2014). Vaikka musiikin luova tuottaminen onkin tärkeä musiikin oppiaineen tavoite, se on jäänyt enimmäkseen muiden tavoitteiden varjoon. Näin todetaan ainakin tuoreessa Heidi Partin ja Anu Aholan (2016) kirjassa *“Säveltäjyyden jäljillä”*, jonka mukaan musiikintunneilla musisoidaan soittaen ja laulaen monipuolisesti, mutta säveltäminen, sovittaminen ja improvisointi jäävät luokkahuoneissa helposti taka-alalle. Musiikin luovaa tuottamista ei siis ehkä yleisesti esiinny musiikinopetuksessa riittävästi. Siksi koen tarpeelliseksi selvittää, millaisia valmiuksia me tulevat musiikinopettajat saamme koulutusohjelmistamme musiikin luovan tuottamisen opettamiseen.

Pohdin tutkielmani aiheita enemmän Suomen musiikkikasvatuksen näkökulmasta, mutta samanlaisia asioita on noussut esille myös Suomen ulkopuolella. Yhdysvaltalainen apulaisprofessori Rob Deemer (2016) käsittelee artikkelissaan säveltämisen vähäisyyttä Yhdysvaltojen kouluissa. Siellä säveltäminen on asetettu yhdeksi opetustavoitteeksi jo vuonna 1994, mutta varsinainen säveltämisen näkyvyys kouluissa on ollut hajanaista. Syyksi hän epäilee säveltämisen koulutuksen vähäisyyttä ja erityisesti opettajien omia vähäisiä kokemuksia säveltämisestä (Deemer, 2016.) Voidaankin kysyä, vaikuttavatko samat tekijät säveltämisen vähäisyyteen myös täällä Suomessa?

Musiikin luovan tuottamisen vähäisyydelle musiikinopetuksessa on oletettavasti olemassa useampi kuin yksi syy. Opettajat ovat mieltäneet haasteellisiksi ainakin suuret ryhmäkoot, ajankäytön rajallisuuden ja oppilaiden eroavat taitotasot. (Partti & Ahola, 2016.) Perehdyn tutkiel-

massani enemmän musiikkikasvatuksen opintoihin, mutta saatan myös sivuta hieman luokanopettajaopintoja, koska suurin osa luokanopettajista pitää myös musiikintunteja. Vuonna 2014 järjestettiin valtakunnallinen *Musiikin luova tuottaminen kouluissa* –kyselytutkimus, johon osallistuivat musiikkia opettavat luokanopettajat ja musiikin aineenopettajat. Huomattava enemmistö opettajista (80 %) kertoi, että ei ollut saanut ollenkaan koulutusta musiikin luovan tuottamisen opettamiseen. Musiikkikasvatusta pääaineena opiskelleilla oli ollut selvästi useammin koulutusta musiikin luovaan tuottamiseen liittyen luokanopettajiin verrattuna. (Partti, 2016.)

Toisessa luvussa kerron kandidaatintutkielmani tutkimuskysymykset sekä tutkimuksen etenemisvaiheista. Kolmannessa luvussa avaan musiikin luovan tuottamisen käsitettä luovuuden (3.1), säveltämisen (3.2) ja improvisoinnin (3.3) käsitteiden kautta. Lisäksi tarkastelen, miten musiikin luova tuottaminen ilmenee opetussuunnitelmissa (3.4), jotta voisin muodostaa kuvan siitä, millaisia taitoja tulevien musiikinopettajien tulisi hallita. Neljännessä luvussa käsittelen Suomen musiikkikasvatuksen koulutusohjelmia (Jyväskylän yliopisto, Oulun yliopisto ja Taideyliopisto) ja niiden opintotarjontaa musiikin luovan tuottamisen osalta. Näiden tietojen pohjalta muodostan lopuksi synteesisin siitä, millaisia valmiuksia me tällä hetkellä musiikinopettajaksi opiskelevat saamme koulumaailmaa varten.

2 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa tuon ilmi tutkimuskysymykseni ja avaan, mitä haluaisin niiden kautta saada selville. Käsittelen myös tutkimuksen toteutukseen liittyviä seikkoja, kuten tutkimustyyppiä ja aineistojen rajaamista sekä tutkielmaani liittyviä tutkimuseettisiä asioita.

2.1 Tutkimuskysymykset

Tässä kandidaatintutkielmassa selvitän millaisia valmiuksia suomalaiset musiikkikasvatuksen opiskelijat eli tulevat musiikinopettajat saavat musiikin luovan tuottamisen opettamiseen. Pohdin myös musiikin luovan tuottamisen opettamisen haasteita ja mahdollisuuksia. Tutkimuskysymyksiksieni muodostuivat:

Millaisia valmiuksia musiikkikasvatuksen opinnot Suomessa tarjoavat musiikin luovan tuottamisen opettamiseen?

Millaisia haasteita ja mahdollisuuksia musiikin luovan tuottamisen opettamisessa on?

2.2 Tutkimuksen toteutus

Tutkimukseni rakentuu aiempien tutkimusten, teorioiden, aineistojen ja tutkijoiden päättelyiden pohjalta. Luokittelen tutkielmani laadulliseksi tutkimukseksi. (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka, Kuula & Rissanen, 2009.) Tarkemmin määriteltynä kyseessä on systemaattinen kirjallisuuskatsaus, jolla tarkoitetaan aiempien tutkimustulosten hyödyntämistä perustana uusille tutkimustuloksille. Olennaista systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa on tutkimusongelman määrittely, aineiston laadun tarkkailu sekä synteesin muodostaminen tuloksista kuvailemalla. (Salminen, 2011.)

Valmistauduin tiedonhankintaan käymällä Oulun yliopiston tiedonhankintakurssin, jonka jälkeen hain lähteitä aktiivisesti käyttäen Oulun yliopiston omaa kirjastoa ja sen Oula-Finna -hakupalvelua. Hain lähteitä myös Google Scholar, EBSCO sekä ProQuest tietokannoista. Etsin tutkielmaani varten sekä suomalaisia että kansainvälisiä tutkimuksia ja yritin löytää mahdollisimman luotettavia ja vertaisarvioituja lähteitä. Hakusanoina käytin *“music education”*, *“creativity”*, *“composing”*, *“improvisation”* sekä näiden suomenkielisiä vastikkeita. Tärkeimpänä suomenkielisenä hakulauseena näiden aiempien lisäksi toimi *“musiikin luova tuottaminen”*, jonka avulla löysin tärkeimmät lähteeni.

Erään suomalaisen musiikkikasvatuksen tutkijan ja professorin julkaisut osoittautuivat todella tärkeiksi ja hyödyllisiksi tätä tutkielmaa tehdessä. Heidi Partti toimii tällä hetkellä musiikkikasvatuksen professorin virassa Helsingin Taideyliopistossa (Taideyliopisto). Hänen (2016) artikkelinsa “*Muuttuva muusikkous koulun musiikinopetuksessa*” herätti mielenkiintoni aihetta kohtaan ja tarjosi vastauksia toiseen tutkimuskysymykseeni. Partin ja Aholan (2016) julkaisema kirja “*Säveltäjyyden jäljillä. Musiikintekijät tulevaisuuden koulussa.*” lisäsi kiinnostustani entistä enemmän sekä auttoi minua huomattavasti musiikin luovan tuottamisen käsitteen ymmärtämisessä ja määrittelemisessä.

Musiikkikasvatuksen koulutusohjelmiin liittyvät tiedot löysin Google -hakukoneen avulla yliopistojen omilta verkkosivuilta. Jyväskylän sekä Oulun yliopistojen osalta hain pääsykokeita koskevat tiedot Opintopolku -verkkosivulta. Kaikki muut tiedot löytyivätkin suhteellisen helposti korkeakoulujen omilta nettisivuilta. Minulla oli analysoitavana neljättä lukua varten näiden yliopistojen pääsykokeet, opinto-oppaat ja kurssikuvaukset.

2.3 Tutkimusetiikka

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) määrittelee hyvän tieteellisen käytännön tärkeimmiksi lähtökohdiksi rehellisyyden, huolellisuuden ja tarkkuuden tutkimusta tehdessä sekä tuloksien esittämisessä että niiden arvioinnissa. Muiden tutkijoiden töitä käytettäessä tulee niihin viitata asianmukaisella tavalla, jotta tutkijan saavutukset tulevat huomioiduksi ansaitsemallaan kunnioituksella. (TENK, 2012.) Näitä ohjeita olen noudattanut tätä kandidaatintutkielmaa tehdessäni.

3 Musiikin luova tuottaminen

Tässä luvussa avaan musiikin luovan tuottamisen käsitettä ja erilaisia luovan tuottamisen tapoja. Oleellisimpina käsitteinä ovat tässä tutkielmassa *luovuus, säveltäminen ja improvisointi*. Teen myös katsauksen uusimpaan perusopetuksen opetussuunnitelmaan sekä lukion opetussuunnitelmaan ja analysoin, miten musiikin luova tuottaminen tulee niissä ilmi.

Musiikin luovalla tuottamisella on erilaisia kutsumanimiä ja käsitykset sen sisältämistä luovan tuottamisen muodoista eroavat myös hieman kirjoittajakohtaisesti. Partin ja Aholan mukaan (2016) musiikin luovaa tuottamista on ainakin säveltäminen, improvisointi, sovittaminen ja lauluntekeminen (Partti & Ahola, 2016). Juha Ojala ja Lauri Väkevä (2013) puolestaan käyttävät kirjassaan *“Säveltäjäksi kasvattaminen”* musiikin luovan tekemisen termiä, joka pitää sisällään säveltämisten ja improvisoinnin lisäksi myös sepittämistä. Marja Ervasti (2003) käyttää musiikin luovan tuottamisen käsitteen tilalla musiikillisen keksinnän käsitettä. Kuten edellä mainittujen, myös Ervastin mukaan musiikillinen keksintä sisältää monia musiikilliseen luovaan ilmaisuun liittyviä toimintoja, kuten säveltämistä ja improvisointia. Näiden lisäksi hän mieltää myös sovittamisen ja äänikerronnan musiikillisen keksinnän muodoiksi. (Ervasti, 2003.)

Musiikin luova tuottaminen on tuoreimmassa perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014) edustettuna jossain sen muodossa kaikkien vuosiluokkien opetustavoitteissa. Musiikin luova tuottaminen on vain yksi monista opetussuunnitelman tavoitteista. Tavoitteisiin kuuluu myös ryhmänä musisointia ja laulamista, terveen äänenkäytön opettelua, musiikilliseen kulttuuriperintöön tutustumista sekä monia muita asioita. (POPS, 2014.) Opetussuunnitelmassa ei kuitenkaan tarjota tarkkoja ohjeistuksia musiikintuntien pitämiseen, vaan tuntien lopullisten menetelmien ja sisältöjen valinnan taakka on jätetty opettajan vastuulle (Partti, 2016). Myös Marja-Leena Juntunen (2015) nostaa esille opettajien autonomian, joka tulee erityisesti ilmi musiikin oppiaineessa, jossa opettaja saa päättää esimerkiksi mitä metodeja opetuksessa käytetään, millaista musiikkia hyödynnetään, ja mitä musiikin oppikirjoja koulussa käytetään.

Nopeasti kehittyvä teknologia vaikuttaa myös musiikin opetukseen ja avaa uusia mahdollisuuksia erityisesti luovan tuottamisen kannalta. Juntunen (2015) tutki iPadin käytön pedagogisia mahdollisuuksia luovan tuottamisen ja kehollisten työtapojen kanssa. Hänen mukaansa musiikin säveltäminen, sovittaminen, tuottaminen ja levittäminen ovat olleet jatkuvan muutoksen kohteena viime vuosina nopeasti kehittyneen teknologian ja kasvavan globaalin digikulttuurin

myötä. Tutkimustuloksista selvisi, että iPadin käyttö tuki oppilaiden motivaatiota, tarjosi itsenäisen työskentelyn mahdollisuudet pienryhmässä, mahdollisti luovan tuottamisen ilman vaatimusta korkeasta taitotasosta sekä toi oppilaille kokemuksen monitaiteisesta ja multimodaalisesta ilmaisusta. iPadin käyttö myös aktivoi ja kehitti oppilasta musiikillisena ja luovana toimijana. (Juntunen, 2015.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman esittämistä opetustavoitteista huolimatta tutkimuksissa on käynyt ilmi, että musiikintunneilla kyllä musisoidaan, lauletaan ja kuunnellaan musiikkia paljon, mutta luovaa tuottamista, kuten säveltämistä ja improvisointia, ei tunneilla paljon tapahdu (Partti & Ahola, 2016). Musiikkikasvattaja joutuu kestävästi jatkuvaa muutosta taidekentän laajentuessa. Uudet musiikkityylit, monipuoliset tavat tehdä musiikkia, teknologian kehitys sekä taiteidenvälisyyden lisääntyminen vaikuttavat musiikinopettajien kentällä päivittäin. Nykynuoret haluavatkin musiikin kuluttamisen ja kuuntelun lisäksi myös säveltää musiikkia. Luova musiikin tekeminen saattaa tukea lapsen ja nuoren identiteetin rakentumista, koska omien säveltämiskokemusten myötä kukin voi tuntea itsensä kykeneväksi. (Ervasti, Muhonen & Tikkanen, 2013.)

Musiikin luovan tuottamisen opettaminen on välillä koettu haasteelliseksi. Haasteina ovat olleet suuret ryhmäkoot, opettajan koulutuksen puute tai vähäinen määrä musiikin luovan tuottamisen opetusmenetelmiä koulutuksessa, ajanpuute, ahtaat tai akustisesti haastavat tilat, oppilaiden heikompi kiinnostus musiikin luovaan tuottamiseen sekä musiikin luovan tuottamisen arvioinnin vaikeus. (Partti, 2016.) Myös Karjalainen-Väkevä ja Nikkanen (2013) ovat sitä mieltä, että peruskoulujen oppimisympäristöt vaikeuttavat säveltämisen ohjausta. Heidän mukaansa luovuudelle tulee asettaa rajoja, joiden sisällä on helpompi irrotella turvallisesti. Luovassa työssä opettajalla on itsellään oltava hyvä epävarmuuden sietokyky ja heittäytyminen on todella tärkeää. Esimerkiksi sävellysprosessia ohjatessa opettajan tulisi hallita monenlaisia rooleja, joita ovat kannustaja, mahdollistaja, haastaja, mallin antaja, tai taiteellinen tuottaja. (Karjalainen-Väkevä & Nikkanen, 2013.)

3.1 Luovuus

Musiikin luovasta tuottamisesta puhuttaessa on syytä määritellä luovuuden käsite. Eri alojen tutkijat ovat pohtineet kautta aikojen luovuuden määritelmää. Käsitteelle löytyy useita määritelmiä eri tutkimusaloilta, mutta yhteisymmärrykseen ei olla vielä kukaan päästy. Luovuuden osatekijöitä ovat ainakin uutuus, tarkoituksenmukaisuus ja mahdollisesti yllätyksellisyys jossain

tietyissä kontekstissa. Luovuus esiintyy esimerkiksi hyödyllisyytenä tai vaikuttavuutena jossain yhteisössä. (Malmelin & Poutanen, 2017.) Thomson & Jaque (2017) käsittelevät kirjassaan luovuutta ja sen yhteyttä esittäviin taiteisiin. Luovuus vaatii heidänkin mukaansa hyödyllisyyttä ja uutuutta, mutta esittävisissä taiteissa mukaan tulevat myös aitous ja esteettinen vetovoima.

Yksi tapa ajatella luovuutta on talouden ja sijoittamisen kautta, mutta rahan sijaan valuuttana ovatkin luovat ideat, joilla investoidaan “ideoiden valtakunnassa” (Sternberg & Lubart, 1995). Robert J. Sternberg (2006) käsittelee luovuuden luonnetta *The Nature of Creativity* -artikkelissaan. Hänen ja Lubartin investointiteorian mukaan luovuus koostuu kuudesta erilaisesta, mutta toisiinsa liittyvistä resursseista. Näitä resursseja ovat älylliset kyvyt, tietämys, ajattelun tyyli, persoonallisuus, motivaatio ja ympäristö. Sternberg päätyi artikkelissaan siihen lopputulokseen, että luovuus on kaikkien käsillä oleva päätös, jonka vain harva ihminen toteuttaa, koska kustannukset saattavat olla liian korkeat. (Sternberg, 2006.) Innovaatio on ratkaiseva elementti nykypäivänä. Uusia ideoita tarvitaan jatkuvasti uusiin ongelmiin, joita pulppuaa globalisoituneessa ja teknologiaorientoituneessa yhteiskunnassamme. Koulutusjärjestelmillä on haasteena varustaa oppilaat luovuudella, jolla he pärjäävät jatkuvan ja säälimättömän muutoksen aikana. Musiikkikasvatuksella voi olla tärkeä rooli tässä varustamisprosessissa, koska improvisointi ja säveltäminen tukevat oppilaiden ryhmätyötaitoja, itsenäisiä taitoja ja ennen kaikkea luovuutta. (Hallam & Rogers, 2010.)

Kari Uusikylä käsittelee kirjassaan (2020) lahjakkuutta, mutta myös luovuudelle ja sen määrittelylle on omistettu oma lukunsa. Luovuus on hänen mukaansa paljon muutakin kuin keksijöiden tai fyysikoiden suuria saavutuksia. Sitä esiintyy ihmissuhteissa, johtamistavoissa ja taiteissa, eikä pelkästään tieteissä tai työelämässä. Vaikka uutuus liitetäänkin lähes aina luovuuteen, suuremmissa tuotoksissa se ei riitä, vaan alan asiantuntijat arvioivat luodun tuotteen laadun ja sen kautta tuotteen arvon. Uusikylän (2020) mukaan tieteenalojen välisistä erimielisyyksistä huolimatta tutkijat ovat yksimielisiä siitä, että luovuus on olennaisimmin kykyä tuottaa uutta ja luovan prosessin kautta tuotettu uusi asia on luovan yksilön tuottama produkti. Yksimielisiä ollaan myös siitä, että luovuutta pystytään tutkimaan helpommin jakamalla se kolmeen osaan: produkti, prosessi ja yksilö. Näihin tekijöihin liittyy muun muassa epätavallisuutta, uutuutta, nerokkuutta ja omaperäisyyttä. Esimerkiksi sävellykset, maalaukset, keksinnöt tai uudet hoitotavat sairauksiin ovat luovia tuotteita. Saavuttaakseen luovan lahjakkuuden tai sen korkeimman muodon, nerouden, täytyy henkilön olla Uusikylän (2020) mukaan synnynnäisesti

kyvykäs ja opiskella innokkaasti. Ammattimaiseen luovaan työhön vaaditaan oman alan ammattitaitoa, asiantuntijuutta sekä erityislahjakkuutta, mutta tavallinenkin luovuus voi tuoda harrastelijalleen onnellisuutta, sisältöä elämään ja nautinnollisuuden tunteita. (Uusikylä, 2020.)

3.2 Säveltäminen

Partin ja Aholan (2016) mukaan säveltäminen toimintana saattaa tuoda monelle mielikuvia yksinäisestä nerosta ahertamassa nuottien ja instrumenttien parissa. Sellainen kuva on saattanut muodostua ainakin osalle meistä aikojen saatossa elokuvien, kirjojen ja median kautta. Partti ja Ahola (2016) haastavatkin perinteiset säveltäjäyteen liittyvät myytit luoden valoa tunnelin päähän. Heidän mukaansa säveltäminen on jotain, mikä on kaikkien ulottuvilla.

Säveltäminen voidaan nähdä monella tavalla. Ojalan ja Väkevän (2013) mukaan säveltämistä on olemassa kahdenlaista tyyppiä. Säveltäminen voi olla toimintaa, jossa taitava ammattisäveltäjä luo sävellyksiä. Toisaalta säveltäminen voi olla mitä tahansa tekemistä, jossa pohditaan järjestettyyn ääneen liittyviä luovia vaihtoehtoja. Säveltäminen nähdään siis tässäkin tapauksessa sellaisena toimintana, mikä on kaikille mahdollista. Musiikkikasvatuksessa tämä jälkimmäinen käsitys säveltämisestä on hyvin tyypillinen. (Ojala & Väkevä, 2013.) Ervastin ja kollegoiden (2013) mukaan säveltäjiä on kahdenlaisia: Aloitteleva säveltäjä opettelee musiikin peruskäsitteitä keksinnän kautta ja saattaa löytää innovatiivisia ratkaisuja sävellyksiinsä kokeilemalla vähäisestä musiikillisesta tietoudesta ja koulutuksesta huolimatta. Ammattisäveltäjä taas on syvällisesti perillä musiikin perusteista ja tekee luovaa työtä ammatillisella tasolla jo sävellystä aloittaessaan. (Ervasti ym., 2013.)

Hogenes, Van Oers, Diekstra ja Sklad (2015) ovat sitä mieltä, että säveltämisen hyödyt eivät jää pelkästään musiikkiluokan sisälle. Säveltämisaktiiviteettien on katsottu kehittävän oppilaan sitoutumiskykyä ja akateemisia taitoja, kuten esim. luetun ymmärtämistä. Peruskoulun oppilailla onnistuu musiikin säveltäminen yhtä hyvin kuin laulaminen, soittaminen ja tanssiminen. Musiikin luovaan tuottamiseen perustuva musiikin opetus on oppilaille todistetusti miellyttävämpi vaihtoehto kuin opetus, joka perustuu saman ohjelmiston toistoon. Luovaan tuottamiseen perustuva musiikin opetus vaatisi kuitenkin opettajilta erilaisia pedagogisia, didaktisia ja organisointiin liittyviä taitoja, jotka pitäisi saada opettajakoulutuksesta. (Hogenes, Van Oers, Diekstra & Sklad, 2015.) Samanlaisia pohdintoja on tullut ilmi myös Suomen musiikkikasvatuksen tutkimuskentällä. Säveltämisen opettaminen edellyttää opettajaltaan valmistautumista, suunnittelua, rohkeutta, energiaa ja mahdollisen työrauhahäiriön sietokykyä. Tiedot ja taidot

säveltämisen opettamisessa lisääntyvät kokemuksen myötä ja sekä oppilaat että opettajat ovatkin kokeneet säveltämisen mielekkääksi musiikin oppilaitoksissa. (Ervasti ym., 2013.)

3.3 Improvisointi

Mitä improvisointi on ja miten se eroaa säveltämisestä? Improvisointi on musiikkia, jota luodaan valmistelematta sen esityshetkellä, eikä sitä ole mahdollista muotoilla tai parannella esityshetken jälkeen. Sävellystä tehdessä teosta sen sijaan voi muotoilla ja kehittää, kunnes teos on ihanteellinen (Ahonen 2004.) Ari Poutiaisen (2013) mukaan improvisointi on hyvin tyypillistä erityisesti jazzmusiikissa, jossa jazz luo oivallisen viitekehyksen improvisoinnin harjoittamiselle ja tekemiselle. Improvisointia esiintyy myös rockmusiikissa ja populaarimusiikin eri muodoissa (King, 2000).

Improvisointia pidetään yleensä myönteisenä ja saatetaan kokea hyödyllisenä toimintana. Se on tuottanut rohkaisevia ja merkittäviä kokemuksia. Erityisesti jazzimprovisaatio ja –yhtye-soitto on ollut oppilaille kokemuksena hyvä ja näiden on katsottu edistävän myös yhteisöllisyyttä ja ryhmädynamiikkaa. (Poutiainen, 2013.)

Michele Biasutin mukaan (2017) improvisointi on reaaliaikainen luova performanssi, jossa musiikkia luodaan sen esityshetkellä. Se on toimintaa, joka vaatii tekijältään kyvyn hallita laulaja/tai instrumenttitaitoja samanaikaisesti luovien prosessien myllätessä mielessä. Improvisoijan esittäessä alemman tason kognitiiviset ja motoriset prosessit toimivat automaattisesti, jolloin muut kognitiiviset resurssit keskittyvät korkeamman asteen prosesseihin. Improvisoinnin opettaminen on vaativaa ja aikaa vievää toimintaa, joka vaatii opettajalta paljon. Improvisointi osana opetusta valmistaisi oppilaita jatkuvasti muuttuvaa maailmaa varten ja tarjoaisi näille työkalut elinikäistä oppimista varten. Ehkä improvisointi voisi jopa kunnostaa tällä hetkellä vallitsevat opetuskäytänteet tarjoamalla uusia näkökulmia opettamiseen ja oppimiseen luovuuden kehittämisen kautta. (Biasutti, 2017.)

3.4 Opetussuunnitelmat musiikin oppiaineessa

Yleiseksi musiikin oppiaineen tehtäväksi vuosiluokilla 1–9 on asetettu säveltämisen ja muun luovan tuottamisen mahdollisuuksien tarjoaminen oppilaiden ajattelun ja oivalluskyvyn kehittämiseksi. Vuosiluokilla 1–2 tällaisia tilanteita olisivat esimerkiksi harjoitteet, joissa oppilaat saavat suunnitella ja luoda erilaisia äänikokonaisuuksia yksin tai ryhmässä. Tavoite T4 kehottaa

opettajia antamaan oppilaiden improvisoinnille ja musiikillisille ideoille tilaa sekä ohjaamaan näitä luomaan sävellyksiä käyttäen apuna äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia sekä teknologisia ilmaisukeinoja. Musiikin oppiaineen sisältöalueissa (S4) mainitaan laulujen, leikkien, liikunnan ja muiden toimintatapojen lisäksi ikäkaudelle sopivan luovan toiminnan tarjoaminen omien sävellysten ja musiikkikappaleiden muodossa. Arvioinnissa musiikin luovaa tuottamista ei ole otettu huomioon 1.–2. vuosiluokilla. (POPS, 2014.)

Vuosiluokilla 3–6 tavoitteena on syventää oppilaiden musiikkikäsitteiden ymmärrystä ja kehittää ilmaisukeinoja laulaen, soittaen, säveltäen, liikkuen sekä kuunnellen. Kuten aiemmilla vuosiluokilla, luovaa ja esteettistä ajattelua kehitetään tilanteilla, joissa oppilaat toteuttavat erilaisia musiikillisia tai monitaiteellisia kokonaisuuksia mielikuvitusta ja kekseliäisyyttä käyttäen joko yksin tai yhdessä. Tavoite T5 on oppilaan rohkaiseminen improvisointiin sekä sävellysten ja monitaiteellisten kokonaisuuksien toteuttamiseen eri keinoilla, kuten tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Sisältöalueiden mukaan musiikillisten taitojen ja tietojen oppimisen tulisi tapahtua laulamisen, soittamisen, kuuntelemisen ja liikkumisen lisäksi myös improvisoiden ja säveltäen. Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvien tavoitteiden mukaan oppimisen tuoma ilo, luovaan ajatteluun kannustava avoin ilmapiiri ja positiiviset musiikkikokemukset sekä elämykset innostavat oppilaita musiikillisten taitojen kehittämiseen. (POPS, 2014.)

Vuosiluokilla 7–9 oppilailla tulisi olla mahdollisuus monipuoliseen luovaan musiikilliseen ilmaisuun ja sen tuottamiseen yhdessä ja yksin. Näitä mahdollisuuksia tulisi tukea luomalla yhteyksiä eri ilmaisumuotoihin. Opetustavoite T6 käsittelee oppilaan kannustamista kohti luovaa suhdetta musiikkiin ja heidän ohjaamistaan säveltämiseen, improvisointiin, sovittamiseen ja taiteidenväliseen työskentelyyn. T7 mukaan oppilaita tulisi ohjata luovassa ilmaisussa ja musiikin tekemisessä tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Kuten aiemmilla vuosiluokilla, myös 7.–9. vuosiluokilla taitojen oppimien tapahtuu laulamisen, soittamisen, kuuntelemisen ja liikkumisen lisäksi myös improvisoiden ja säveltäen. Sisältöalueissakin musiikin luova tuottaminen tulee esille: sisältöalueessa S1 mainitaan omien ideoiden ja ratkaisujen tuottaminen ja sisältöalueen S4 mukaan ohjelmistossa kuuluisi olla monipuolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikin lisäksi myös oppilaiden omia luovia tuotoksia ja sävellyksiä. Opetussuunnitelman mukaan oppilas tarvitsee erityisesti palautetta luovaan tuottamiseen ja musiikkitekнологiaan liittyen. (POPS, 2014.) Myös arvioinnissa musiikin luova tuottaminen on otettu huomioon ja arvosanan 8 oppilas tavoittaa tällä osa-alueella seuraavasti: ”*Oppilas osaa käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäessään ja toteuttaessaan uusia musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.*” (POPS, 2014, s. 425.)

Lukion tällä hetkellä voimassa oleva opetussuunnitelma (2015) tähtää opiskelijan aiemmin oppiman musiikkisuhteen tiedostamiseen ja sen syventämiseen. Keskeisinä sisältöinä ja työtapoina tulisi olla laulamisen, soittamisen sekä kuuntelemisen lisäksi myös luova tuottaminen. Opetustavoitteissa mainitaan itsensä ilmaisu musiikillisesti säveltäen. Kurssikuvauksien perusteella kahdessa neljästä kurssista on musiikin luovaa tuottamista mukana. Ensimmäisen kurssin (Musiikki ja minä) sisältöön kuuluu oppilaan oman osaamisen syventäminen sekä musiikin tekijänä toimiminen. Syventävässä neljännessä kurssissa (Musiikki viestii ja vaikuttaa) tutkitaan musiikin vaikuttavuutta analysoimalla jo tuotettua materiaalia tai tuottamalla sitä itse. (LOPS, 2015.)

Lukion tuorein opetussuunnitelma (2019) astuu voimaan 2021 vuoden syksyllä. Musiikin oppiaineen tehtävissä kerrotaan, että luovan tuottamisen ja uusien musiikillisten ratkaisujen etsimisen prosessit vaativat aikaa ja rauhaa ajatella. Nämä prosessit kehittävät opitun asian soveltamiskykyä uusissa tilanteissa ja lisäävät pitkäjänteisyyttä. Taiteessa ja luovassa tuottamisessa olennaista on myös se, että niiden avulla näemme toisissamme täyden ihmisyyden sekä siihen kuuluvat taidot, tiedot, kokemukset ja tunteet. Musiikin opetuksen yleisissä tavoitteissa on mainittu esimerkiksi musiikkiteknologian hyödyntäminen musiikin tekemisessä sekä uusien ja vieraiden musiikillisten ideoiden kokeileminen yksin ja yhdessä. Näiden lisäksi tulisi perehtyä luovan prosessin luonteeseen ja pyrkiä keskeneräisyyden sietämiseen. Edelliseen lukion opetussuunnitelmaan (2015) verrattaessa musiikin luovaa tuottamiseen viittaavaa toimintaa löytyy kahden kurssin sijaan kolmen kurssin kuvauksista. Ensimmäisessä kurssissa (Intro - kaikki soimaan) tavoitteisiin kuuluu musiikillisten ideoiden tuottaminen ja sisällöissä mainitaan luovaan tuottamiseen rohkaisevat tehtävät. Toisen kurssin (Syke - soiva ilmaisu) tavoitteissa rohkaistaan tuottamaan musiikillisiä ideoita ja sisällöissä kehoitetaan hyödyntämään luovissa tehtävissä myös teknologiaa. Syventävään neljänteen kurssiin (Demo – luovasti yhdessä) kuuluu luovan osaamisen kehittäminen musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa. (LOPS, 2019.)

4 Musiikin luova tuottaminen musiikkikasvatuksen opinnoissa

Seuraavissa alaluvuissa perehdyn siihen, miten paljon Jyväskylän yliopiston, Oulun yliopiston ja Taideyliopiston musiikkikasvatuksen koulutusohjelmien pääsykokeet, opetussuunnitelmat ja kurssikuvaukset sisältävät musiikin luovaa tuottamista.

4.1 Jyväskylän yliopisto

Jyväskylän yliopistossa voi opiskella musiikkikasvatusta pääaineena, ja opinnoista valmistetaan ensin humanististen tieteiden kandidaatiksi (180 op) ja sen jälkeen filosofian maisteriksi (120 op) (Jyväskylän yliopisto, 2017). Pääsykokeet ovat kaksivaiheiset. Ensimmäiseen vaiheeseen kuuluu säveltäminen, laulu- ja soittotehtävien lisäksi improvisointitehtävä, joka toteutetaan soittamalla tai laulamalla (Opintopolku). Jyväskylän yliopiston verkkosivuilla (2019) kerrotaan, että musiikkikasvatuksen koulutuksessa yhdistyvät pedagoginen asiantuntemus, teknologian hyödyntäminen oppimisessa, tiedot musiikista kulttuurisena ja psykologisena ilmiönä sekä luova musiikillinen tuottaminen.

Musiikkikasvatuksen kandidaattiohjelmaan kuuluu Jyväskylän yliopistossa monipuolisesti erilaisia kursseja ja myös musiikin luovaa tuottamista kuuluu opintoihin. Perusopinnoissa (30 op) ei ole mainintaa luovasta tuottamisesta, mutta aineopinnoissa (60 op) mainitaan *Säestystaidot II* (4 op) –kurssin sisällöissä improvisoinnin perusteet kitaralla. *Sävellys ja sovitus I* (6 op) –opintojakson sisältöön kuuluu erilaisten sävellysten ja sovitusten tekeminen mm. musiikkiteknologiaa hyödyntäen. *Säveltämisen pedagogiikka* (4 op) –kurssilla sisältö koostuu säveltämisen ja musiikin luovan tuottamisen pedagogisista menetelmistä ja työkaluista. Osaamistavoitteiden mukaan opiskelija osaa opintojakson suoritettuaan suunnitella ja luoda luovaan tuottamiseen ja säveltämiseen liittyviä opetus- ja oppimiskokonaisuuksia sekä hallitsee erilaisia työvälineitä, kuten musiikkiteknologiaa musiikin luovassa tuottamisessa. (Jyväskylän yliopisto, 2017.)

Jyväskylän yliopiston musiikkikasvatuksen maisteriohjelmassa tulee suorittaa 10 opintopisteen verran erilaisia valinnaisia erikoistumisopintoja. Yksi näistä vaihtoehdoista on *Sävellys ja sovitus II* (5 op) –opintojakso, jonka sisältöön kuuluu erilaisten sävellysten ja sovitusten tekeminen sekä niiden läpikäyminen pienryhmässä. Osaamistavoitteisiin kuuluu erilaisten kuoro-, yhtye- ja orkesterimusiikin sovitusten laatiminen, keskeisten orkesterisoittimien hyödyntäminen sävellyksissä ja sovituksissa sekä musiikkiteknologian sujuva hyödyntäminen säveltämisen ja sovittamisen apuvälineenä. (Jyväskylän yliopisto, 2017.)

Musiikin luovaa tuottamista on Jyväskylän yliopiston musiikkikasvatuksen opinnoissa muutamman opintojakson verran. Opiskelijat kehittyvät opinnoissaan ainakin improvisoinnin, säveltämisen ja sovittamisen saralla. Säveltämiseen ja musiikin luovaan tuottamiseen tarjotaan myös yhden opintojakson aikana pedagogisia menetelmiä ja työkaluja. Musiikkiteknologian hyödyntäminen on mainittu musiikin luovan tuottamisen apuvälineenä. (Jyväskylän yliopisto, 2017.)

4.2 Oulun yliopisto

Oulun yliopiston musiikkikasvatuksen koulutusohjelmasta valmistutaan ensin kasvatustieteen kandidaatiksi (180 op) ja sen jälkeen kasvatustieteen maisteriksi (120 op) (Opintopolku). Yliopiston verkkosivujen mukaan musiikilliset taidot kehittyvät koulutuksessa soittaen, laulaen, johtaen ja sovittaen. (Oulun yliopisto, 2020). Opintopolku –verkkosivuilla (2020) kerrotaan, että Oulun yliopiston musiikkikasvatuksen pääsykokeiden ensimmäisessä vaiheessa on mahdollisuus antaa pianolla vapaaehtoinen improvisointinäyte. Toisessa vaiheessa testataan musiisointi- ja improvisointivalmiuksia bändisoittimilla ja myös laulamalla.

Kandidaattivaiheessa Oulun yliopistossa suoritetaan lukuisia erilaisia opintojaksoja, joiden kuvauksissa myös musiikin luova tuottaminen tulee esille. Perusopinnot koostuvat 55 opintopisteestä. *Musiikkikasvatuksen perusteet* (15 op) –opintojakson osaamistavoitteisiin kuuluu koulumusiikin sovittaminen kokeilemalla ja improvisoimalla. *Yhtymusisointi 1* (5 op) –kurssilla tehdään sovituksia yhdessä ainakin lauluryhmille. *Maailman musiikit 1* (5 op) –opintojakson osaamistavoitteisiin kuuluu kansanmusiikille tyypillisten instrumenttien perustekniikoiden harjoittelu kokeilemalla ja improvisoimalla. Sisällöissä mainitaan myös maailman musiikin sovittaminen. (Oulun yliopisto, 2020.)

Musiikkikasvatuksen kandidaattivaiheen aineopinnot koostuvat yhteensä 70 opintopisteestä. *Musiikinteoria ja sovitus 1 ja 2* (5+5 op) –kurssien tavoitteissa mainitaan monien muiden tavoitteiden ohella oman tyylinmukaisen satsin tuottaminen ja musiikin sovittaminen erilaisille kokoonpanoille eri tyylien mukaisesti. Omia sovituksia tehdään myös erilaisille yhtyeille *Yhtymusisointi 2* (5 op) –opintojakson aikana. *Vapaa säestys 2* (5 op) –opintojakso koostuu piano- ja kitaraopinnoista. Kitaran osalta sisällöissä mainitaan improvisointi. *Perusharjoittelun* (5 op) osaamistavoitteisiin kuuluu opetussuunnitelman perusteiden käytännön hallinta oppitunneilla ja sisältöihin opetuksen suunnitteleminen opetussuunnitelman pohjalta. *Luova ja esittävä projekti* (5 op) –opintojakson suoritettuaan opiskelijan tulisi hallita sävellyksen ja sanoituksen työvälineitä pedagogisessa ympäristössä sekä improvisoinnin perustekniikoita. Sisältöön kuuluu

mm. improvisointityöpaja (20h) sekä sävellys- ja sanoitustyöpaja (20h). (Oulun yliopisto, 2020.)

Maisterivaiheenkin opintoihin kuuluu musiikin luovaan tuottamista. Aineenopettajan pedagogisiin opintoihin (25 op) sisältyy *Musiikin ainedidaktiikka* (5 op) –kurssi, jonka osaamistavoitteissa ja sisällöissä mainitaan musiikkikasvatuksen työtapojen soveltaminen opetussuunnitelman sisältöihin liittyen. Myös *Syventävän harjoittelun* (5 op) sisällöissä puhutaan oppituntien suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista opetussuunnitelmien pohjalta. Valinnaisia opintoja kuuluu maisteriohjelmaan vähintään 30-50 opintopisteen verran. *Vapaasäestys 3* (5 op) –opintojaksolla syvennytään soittamalla opiskelijan valitsemaan tyyliin ja tuotetaan mahdollisesti omia sovituksia ja sävellyksiä. *Rytmi- ja soitinmusiikki 3* (5 op) –kurssilla sovelletaan aiempia bändisoitotaitoja oman keikkaohjelmiston suunnittelussa, sovittamisessa ja toteutuksessa. *Musiikkiteknologian syventävissä opinnoissa* (5 op) opiskelija oppii hallitsemaan äänen tallennuksen ja muokkauksen digitaalisten työvälineiden avulla. Sisältöön kuuluvat myös studiotyöskentely, muokkaus ja editointi. *Maailmanmusiikit 2* (5 op) –opintojakson aikana opiskelija syventää osaamistaan kansanmusiikki-instrumenttien hallinnassa kokeillen, soveltaen ja improvisoiden. Tavoitteisiin ja sisältöihin kuuluu improvisoinnin lisäksi sovittamista yhtyeelle yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa.

Oulun yliopiston musiikkikasvatuksen opinnot sisältävät runsaasti musiikin luovaa tuottamista. Eniten sitä esiintyy opintojaksojen aikana sovittamisen ja improvisoinnin muodossa. Kurseilla opiskelijat pääsevät myös säveltämään, sanoittamaan, muokkaamaan ääntä digitaalisten työvälineiden avulla sekä tuottamaan satsia. Opetussuunnitelma ja sen sisältöjen kautta opetuksen suunnitteleminen on mainittu muutaman opintojakson tavoitteissa. (Oulun yliopisto, 2020.)

4.3 Taideyliopisto

Helsingissä sijaitsevan Taideyliopiston musiikkikasvatuksen koulutusohjelmaan kuuluvat musiikin kandidaatin (180 op) ja musiikin maisterin (150 op) tutkinnot. Taideyliopiston verkkosivujen mukaan koulutus mahdollistaa musiikin moniosaamisen esimerkiksi sovittaen materiaalia eri kokoonpanoille. Maisteriopintojen kuvauksessa kerrotaan, että opintojen aikana osallistutaan erilaisiin projekteihin muusikon, yhtyeen johtajan, säveltäjän ja sovittajan rooleissa. (Taideyliopisto.) Pääsykokeet Taideyliopistoon ovat kolmivaiheiset: Aluksi on kirjallinen esikarsinta. Varsinaisessa ensimmäisessä vaiheessa on erilaisia soitto- ja laulutehtäviä. Yhdessä

laulutehtävässä tulee laulaa improvisoitu stemma. Toisessa vaiheessa on myös improvisointitehtäviä instrumenteilla, jos kokelas valitsee tyylikseen pop/jazzin tai kansanmusiikin klassisen musiikin sijaan. (Taideyliopisto.)

Musiikin kandidaatin opinnot ovat Taideyliopistossa monipuoliset ja niihin sisältyy myös vapaavalintaisia opintoja. Perusopinnoissa (21-27 op) on melko hyvin musiikin luovaa tuottamista. *Vapaasäestys 1* (4 op) – opintojakson osaamistavoitteisiin ja sisältöihin kuuluvat sovittaminen, improvisointi ja säveltäminen. *Yhteismusisointi 1 / kitara* (4 op) –kurssin ohjelmassa ovat yksinkertaisten sovitusten tekeminen sekä säveltämisen ja muun luovan tuottamisen työtavat. Myös *Yhteismusisointi 1 / bändisoiton* (6 op) tavoitteina ovat sovitusten laatiminen sekä säveltämisen ja muun luovan tuottamisen työtapojen hallinta. (Taideyliopisto, 2018.)

Aineopintojenkin (87-133 op) aikana musiikin luova tuottaminen on hyvin. *Musiikkiliikunnan* (3 op) –opintojakson sisällöissä mainitaan musiikkiliikunnan osa-alueisiin tutustuminen esimerkiksi luovan liikunnan ja improvisoinnin kautta. *Yhteismusisointi 2* (7 op) –kurssin tavoitteisiin kuuluu opetusmateriaalin sovittaminen sekä säveltämisen ja luovan tuottaminen ohjaaminen yhteismusisoinnissa. *Vapaasäestys 2* (8 op) –opintojakson osaamistavoitteina ja sisältöinä ovat improvisointi ja muu luova tuottaminen (säveltäminen, sovittaminen ja taiteidenvälinen työskentely). *Suomen kansanmusiikin* (5 op) tunneilla pääsee improvisoimaan, sovittamaan ja säveltämään kansanmusiikille tyypillisillä tavoilla. *Sovitus* (4 op) –kurssin tavoitteisiin kuuluu sovitusten kirjoittaminen erilaisille kokoonpanoille. *Orkesterin- ja yhtyeenjohtamisen* (5 op) aikana opiskelijan tulee johtaa itse sovitettua tai sävellettyä materiaalia ja toteuttaa improvisaatioharjoituksia orkesterin kanssa. Yhtenä *Maailman musiikkikulttuurit* (4 op) –opintojakson sisällön osana on sovitusten tekeminen. (Taideyliopisto, 2018.)

Opiskelijat saavat valita *Musiikin hahmotustaidot* (20 op) –kokonaisuudeksi joko afroamerikkalaisen tai klassisen musiikin painotuksen. Molemmat kokonaisuudet jakautuvat neljään 5 opintopisteen osaan ja kummankin vaihtoehdon osaamistavoitteisiin kuuluvat rytmiikan, tonaalisen ja modaalisen harmonian sekä melodian muodostuksen perusilmiöiden tuntemus sekä näiden hyödyntäminen luovassa musiikillisessa toiminnassa. Opettajan pedagogiset opinnot koostuvat 30 opintopisteestä ja pitävät sisällään ainedidaktiikkaa sekä käytännön harjoittelua. Kaikkien näiden opintojaksojen kuvauksiin sisältyi opetussuunnitelman analysointi, siitä keskusteleminen tai opetuksen suunnittelu sen pohjalta. Vapaavalintaisia opintoja on kandidaattivaiheessa 10 opintopisteen verran. *Yhtyelaulu* (1-5 op) –kurssin sisällön osana on ohjelmiston so-

vittaminen ja sen harjoittelu lauluyhtyeenä. *Let's play, yhteismusisointikurssi* (2 op) tarjoaa opiskelijalle valmiuksia sovittaa eri tasoisia soittotehtäviä yhteissoittokappaleisiin. *Lastenmusiikkikurssilla* (5 op) sovelletaan sävellys- ja sovitustaitoja lastenmusiikin tekemiseen. (Taideyliopisto, 2018.)

Maisterivaiheessa pääaineopintoja suoritetaan 90-117 opintopisteen verran. Opettajan pedagogisiin opintoihin (30-34 op) kuuluva *Opetussuunnitelmatyön ja arvioinnin seminaari* (3 op) pitää sisällään tarkemman katsauksen opetussuunnitelman yksityiskohtiin ja sen edellyttämiin menetelmiin. Opiskelijoiden tulee valita jokin pedagoginen syventymiskohde (6-10 op). *Yhteismusisoinnin pedagogiikka* (6 op) –kurssin tavoitteisiin kuuluvat luokka- ja yhtyesoittimille soittamisen taidot sekä säveltämisen ja muun luovan tuottamisen integroiminen yhteismusisoinnin opetukseen. *Rytmimusiikin laulupedagogiikka 1* (10 op) ja *Rytmimusiikin laulupedagogiikka 2* (10 op) –opintojaksot pätevöittävät opiskelijoita laulufraseerauksen lisäksi myös improvisoinnissa. *Pianon vapaan säestyksen pedagogiikka* (7 op) kehittää säveltämis- ja improvisointitaitoja. *Luomus 1* (3 op), *Luomus 2* (4 op) ja *Luomus 3* (3 op) –kursseilla opiskelija saa monipuolisia valmiuksia mm. improvisointiin, säveltämiseen ja taiteidenväliseen työskentelyyn. Maisteriohjelmaan kuuluu myös 30 opintopistettä vapaavalintaisia opintoja. Nämä opinnot voi suorittaa joko tekemällä sivuainekokonaisuuden tai suorittamalla sellaisia valinnaisia opintoja, joita ei tehnyt vielä aiemmin kandidaatin opinnoissa. (Taideyliopisto, 2018.)

Helsingin Taideyliopisto tarjoaa musiikkikasvatuksen opiskelijoille mahdollisuuksia musiikin luovan tuottamisen taitojen kehittämiseen lukuisissa opintojaksoissa. Parhaiten edustettuina musiikin luovan tuottamisen tapoina olivat sovittaminen, säveltäminen ja improvisointi. Taiteidenvälinen työskentely sekä opetussuunnitelman sisältöjen tuntemus olivat myös muutamien kurssien tavoitteissa. Musiikkiteknologiaa ei ollut mainittuna musiikin luovan tuottamisen apuvälineenä Taideyliopiston osalta. (Taideyliopisto, 2018.)

5 Johtopäätökset

Tässä luvussa teen johtopäätöksiä keräämäni aineiston pohjalta ja vastaan tutkimuskysymyksiini. Käsittelen seuraavaksi musiikin luovan tuottamisen hyviä puolia, sen haasteellisia puolia, musiikin luovaa tuottamista musiikkikasvatuksen opinnoissa, eroja yliopistojen välillä sekä aineiston tulkinnan kriittisyyttä.

Musiikin luova tuottaminen on ollut pinnalla jo parin vuoden ajan, ja tutkimuksissa on noussut esille paljon hyviä asioita siihen liittyen. Ervastin ja kollegoiden (2013) mukaan luovan musiikin tekemisen kerrotaan tukevan lapsen ja nuoren identiteetin rakentumista, ja nykynuoria kiinnostaakin musiikin kuuntelun lisäksi myös sen säveltäminen. Säveltäminen voi olla vaihtoehtoinen tapa oppia musiikin peruskäsitteitä tekemisen kautta. Hogenesin ja kollegoiden (2015) tutkimusten perusteella säveltäminen on oppilaan sitoutumiskykyä ja akateemisia taitoja kehittävä tekijä. Sen lisäksi, että säveltäminen kehittää musikaalisia ja muita taitoja, se on koettu sekä oppilaiden että opettajien mielestä mielekkääksi tekemiseksi (Ervasti ym., 2013). Improvisointi osana opetusta valmistaa oppilaita jatkuvasti muuttuvaa maailmaa varten ja se tukee myös elinikäistä oppimista (Biasutti, 2017). Säveltäminen ja improvisointi tukevat myös oppilaiden ryhmätyötaitoja, itsenäisiä taitoja ja luovuutta (Hallam & Rogers, 2010). Musiikkiteknologia on avannut ja avaa jatkuvasti uusia mahdollisuuksia musiikin opetuksen ja erityisesti musiikin luovan tuottamisen opetuksen kannalta. Esimerkiksi iPadin käyttö musiikissa on todistettavasti lisännyt oppilaiden motivaatiota ja mahdollistanut itsenäisenkin työskentelyn pienryhmien sisällä. Oppilaat saivat myös kokeilla musiikin luovaa tuottamista ilman korkean taitotason vaatimusta ja kaiken kaikkiaan tabletin hyödyntäminen kehitti oppilaita musiikillisina ja luovina toimijoina. (Juntunen, 2015.)

Vaikka musiikin luovan tuottamisen hyödyt ovat hyvin nähtävillä, liittyy siihen ja sen opettamiseen joitain haasteellisia tekijöitä. Musiikin luovan tuottamisen vähäisyys koulumaailmassa saattaa olla ainakin osittain perusteltua. Partin (2016) artikkelin perusteella haasteellisina tekijöinä on mainittu ensisijaisesti ainakin suuret ryhmien kokoluokat, ajankäytön rajallisuus sekä oppilaiden välisten taitotasojen erot. Muita tällaisia tekijöitä ovat olleet opettajan koulutuksen puute, huonot tilat, oppilaiden vähäinen kiinnostus musiikin luovaa tuottamista kohtaan ja arvioinnin vaikeus musiikin luovan tuottamisen osalta. (Partti & Ahola, 2016). Ervasti ja kollegat (2013) ovat sitä mieltä, että säveltämisen opettaminen koulussa edellyttäisi opettajalta valmistautumista, suunnittelua, rohkeutta, energiaa ja mahdollisten työrauhahäiriöiden sietokykyä.

Luovaan tuottamiseen perustuva musiikin opetus vaatisi opettajiltaan myös erilaisia pedagogisia, didaktisia ja organisointiin liittyviä taitoja, jotka tulisi saada opettajankoulutuksen aikana (Hogenes ym., 2015). Haasteellista musiikin luovan tuottamisen opettamisesta voi tehdä myös se, että opettajan on vaikea pysyä kärryillä jatkuvan muutoksen alaisena. Erityisesti teknologian kehitys, uudet musiikin tyyliuuntaukset sekä tavat tehdä musiikkia ja taiteidenvälisyyden lisääntyminen kasvattavat opettajan kuormitusta. (Ervasti ym., 2013).

Lähdin aluksi keräämään aineistoa sillä ajatuksella, että musiikin luovaa tuottamista ei olisi ehkä tarpeeksi yliopistojen musiikkikasvatuksen opinto-ohjelmissa. Tämä mielikuva osoittautui kuitenkin vääräksi, koska ainakin yliopistojen opinto-oppaiden ja kurssikuvausten perusteella opintojaksoista pitäisi saada ihan hyviä valmiuksia musiikin luovan tuottamisen opettamista varten. Aineiston perusteella musiikin luovaa tuottamista esiintyy opinnoissa enimmäkseen sovittamisen, säveltämisen ja improvisoinnin muodoissa. Myös musiikkiteknologia, laulujen tekeminen ja taiteidenvälinen työskentely nousivat esille, vaikka vähän harvemmin. (Jyväskylän yliopisto, 2017; Oulun yliopisto, 2020; Taideyliopisto, 2018.) Musiikkikasvatuksen opinnoissa vaikuttaa olevan musiikin luovaa tuottamista hyvin, mutta katseeni kääntyykin kohti luokanopettajien opintoja, koska monet luokanopettajaksi opiskelevat tulevat myös opettamaan musiikkia. Vuonna 2014 toteutetussa valtakunnallisessa *Musiikin luova tuottaminen kouluissa* -kyselytutkimuksessa tuli ilmi, että suurella osalla opettajista (80%) ei ollut koulutuksen aikana yhtään musiikin luovaan tuottamiseen liittyvää opetusta. Musiikkikasvatusta pääaineena opiskelleet kertoivat kuitenkin saaneensa koulutusta musiikin luovaan tuottamiseen useammin. (Partti, 2016.)

Tämän kandidaatintutkielman alkuperäisenä tarkoituksena ei ollut verrata yliopistojen opintoja keskenään, mutta eroavaisuuksia musiikin luovan tuottamisen määrässä opintojen aikana löytyy hieman. Keräämäni aineiston perusteella Jyväskylän yliopisto (2017) tarjoaa vähiten mahdollisuuksia musiikin luovan tuottamisen suhteen, mutta musiikkiteknologian tärkeyttä sen apuvälineenä on korostettu opinnoissa. Sovittaminen ja säveltäminen ovat yleisimmät musiikin luovan tuottamisen muodot. Yksi kokonainen opintojakso on myös omistettu säveltämisen ja musiikin luovan tuottamisen pedagogisia menetelmiä ja työkaluja varten. Oulun yliopistossa (2020) on enemmän opintojaksoja, joissa musiikin luova tuottaminen tulee esille. Sovittaminen ja improvisointi ovat näkyvimmit tavat, mutta säveltämistä ja satsin tuottamistakin löytyy. Opetussuunnitelman sisältöjen käyttäminen oppituntien suunnittelussa näkyy kurssisisällöissä ainakin harjoittelujen yhteydessä. Taideyliopisto (2018) on musiikin luovan tuottamisen suhteen omaa luokkaansa. Monien opintojaksojen tavoitteisiin ja sisältöihin kuuluu musiikin luova

tuottaminen tai sen eri muotoja. Sovittaminen, säveltäminen ja improvisointi ovat parhaiten edustettuina, mutta myös taiteidenvälinen työskentely sekä opetussuunnitelman sisällön hallinta olivat löytäneet tiensä kurssien kuvauksiin. Ainoastaan musiikkiteknologia ei ollut Taideyliopiston tapauksessa yhtä hyvin edustettuna kuin muualla.

Kriittisyys on tärkeää etenkin, kun tietoa haetaan internetin kautta. Kannattaakin pitää mielessä, että verkkosivujen tarjoamien opinto-oppaiden ja opintojaksojen kuvaukset ja lupaukset eivät ehkä täysin vastaa todellisuutta. Monissa tapauksissa musiikin luova tuottaminen tai sen muodot olivat vain yksi tavoite muiden kurssitavoitteiden mukana. Koska opettajilla ja opiskelijoilla on usein vaikutusvaltaa opintojaksojen sisältöihin, saattaa musiikin luova tuottaminen jäädä kokonaan pois kurssin sisällöistä. Opiskelijoiden saamiin valmiuksiin musiikin luovan tuottamisen suhteen vaikuttaa paljolti myös se, että monet siihen pätevöittävästä opintojaksoista ovat valinnaisia, eivätkä kaikki opiskelijat välttämättä halua kehittää taitojaan musiikin luovassa tuottamisessa tai sen opettamisessa. (Jyväskylän yliopisto, 2017; Oulun yliopisto, 2020; Taideyliopisto 2018.)

6 Pohdinta

Tämän kandidaatintutkielman tarkoituksena on ensisijaisesti selvittää, millaisia valmiuksia me tällä hetkellä musiikkikasvatusta pääaineena opiskelevat ja tulevat musiikinopettajat saamme koulutuksistamme musiikin luovaan tuottamiseen liittyen. Toinen kiinnostuksen kohteeni oli musiikin luovaan tuottamisen opettamiseen liittyvät mahdollisuudet ja haasteet. Molempiin tutkimuskysymyksiini löysin hyvin materiaalia ja pohdinkin nyt seuraavaksi keräämäni aineiston tuottamia tuloksia, omakohtaisia kokemuksia, mahdollisia ratkaisuja sekä omia jatkosuunnitelmia pro gradu -tutkielmaani ajatellen.

Aineistostani selvisi, että ainakin yliopistojen verkkosivujen opinto-oppaiden ja kurssikuvausten perusteella tällä hetkellä musiikkikasvatusta opiskelevat tulevat saamaan hyviä valmiuksia musiikin luovaan tuottamiseen ja sen opettamiseen. Vähäinen musiikin luova tuottaminen musiikin opetuksessa ei ehkä ensisijaisesti johdu vähäisestä koulutuksesta ainakaan, jos kyseessä on hiljattain musiikkikasvatuksen opintonsa päättänyt tai tällä hetkellä musiikkikasvatusta opiskeleva opiskelija. Seuraavassa valtakunnallisessa musiikin luovaan tuottamiseen liittyvässä tutkimuksessa saattaakin olla hyvin erilaisia tuloksia. Toki musiikin oppiaineessa on edelleen lukuisia tavoite- ja sisältöalueita ja opettaja voi tehdä itse päätöksiä sen suhteen, miten painottaa omaa opetustaan. Nyt olisikin ehkä aiheellista tehdä katsaus luokanopettajien musiikin opintoihin ja mahdollisesti päivittää niitä. Aineistostani kävi ilmi nimittäin se, että musiikkikasvatusta pääaineena opiskelleet kokivat olevansa selvästi varmempia musiikin luovan tuottamisen opettamisen suhteen luokanopettajiin verrattuna.

Musiikin luovan tuottamisen opettamiseen liittyen löysin sekä mahdollisuuksia että haasteita. Aineistoni perusteella luova musiikillinen tekeminen tukee lapsen ja nuoren identiteetin rakentumista. Säveltäminen kehittää akateemisia taitoja sekä sitoutumiskykyä, ja kun mukaan lisätään improvisointi, kehittyvät myös oppilaiden ryhmätyötaidot, itsenäiset taidot ja luovuus. Musiikkiteknologia on koettu hyödylliseksi apuvälineeksi musiikin luovan tuottamisen toteuttamisessa ja opettamisessa. Se on lisännyt esimerkiksi oppilaiden motivaatiota ja mahdollistanut musiikin luovan tuottamisen ilman korkeita taitotasovaatimuksia. Löytämäni haasteet liittyvät lähinnä musiikin luovan tuottamisen opettamisen vaikeisiin tekijöihin. Haasteellisuutta lisäävät ainakin suuret ryhmäkoot, rajallinen ajankäyttö, taitotasot oppilaiden välillä, opettajien vähäinen koulutus musiikin luovaan tuottamiseen liittyen, huonot tilat, oppilaiden kiinnostuksen puute ja musiikin luovan tuottamisen arviointi. Tutkimusten perusteella opettajakoulutus kaipaa uudistusta musiikin luovan tuottamisen osalta. Säveltämisen opettaminen vaatii opettajaltaan

valmistautumista, rohkeutta ja työrauhahäiriöiden kestämistä. Myös teknologian kehitys, muuttuva musiikki ja lisääntyvät tavat luoda musiikkia vaativat opettajalta jatkuvaa sopeutumista.

Oulun yliopiston musiikkikasvatuksen opiskelijana ja tulevana musiikinopettajana en koe ainaakaan vielä olevani tarpeeksi vahva musiikin luovan tuottamisen osaajana tai sen opettajana. Musiikin luovaa tuottamista on hyvin Oulun yliopiston opintojaksojen kuvauksissa, mutta todellisuus ei ole aina vastannut kurssien kuvauksia. Ajatukset luokan kanssa säveltämisestä ja laulujen tekemisestä ovat tällä hetkellä todella jännittäviä, koska en itsekään koe olevani hyvä säveltäjä tai laulujen kirjoittaja. Sovittamiseen ja improvisointiin koen saaneeni joitain valmiuksia, mutta itse pedagogiset taidot eivät puolestaan ole kovin vahvat. Perusharjoittelun aikana pääsin opettajan roolissa toteuttamaan pienen improvisointiin liittyvän harjoitteen alakouluikäisten oppilaiden kanssa. Epävarmuuksistani huolimatta minulle ja luullakseni myös joillekin oppilaille jäi tuosta harjoitteesta hyvä kokemus. Entä jos kyse onkin oikeasti vain kokemuksen puutteesta? Kokemuksen myötä taidot kehittyvät aineistonikin mukaan.

Vaikka musiikkikasvatuksen opinnoista pitäisi tulla hyviä valmiuksia musiikin luovan tuottamisen opettamiseen, voisi joitain ideoita kehityksen suhteen tuoda esille. Monilla musiikin luovaa tuottamista sisältävillä opintojaksoilla se on vain osa kyseistä kurssia. Mielestäni opiskelijoille tulisi tarjota enemmän opintojaksoja, jotka keskittyvät pelkästään musiikin luovaan tuottamiseen tai johonkin sen muotoon. Säveltämiseen, improvisointiin, lauluntekemiseen ja sovitukseen liittyen tulisi tarjota sellaisia opintojaksoja, joilla oikeasti opetellaan luokahuoneeseen sopivia pedagogisia menetelmiä, koska todellisuus on kuitenkin työelämässä erilaista. Harjoittelun mahdollisuuksia voisi olla opintojen aikana enemmänkin. Esimerkiksi vaikka jottain päivän kestäviä musiikin luovan tuottamisen työpajoja kouluihin ja seuraavana päivänä yhteinen reflektio työpajan hyvistä ja huonoista puolista. Muitakin keinoja varmasti olisi ja tätä voisi ehkä pohtia tulevissa tutkimuksissa.

Kandidaatintutkielman tekeminen tästä aiheesta on ollut palkitsevaa. Ainakin tällä hetkellä minua kiinnostaa yhä musiikin luova tuottaminen ja saatan mahdollisesti jatkaa saman aiheen kanssa ahertamista pro gradu -tutkielmassani. Tutkimuksen keskipisteenä voisi edelleen olla musiikkikasvatuksen opiskelijat ja ensisijaisesti mieleeni tulee aineiston kerääminen haastattelemalla. Tutkimuksen voisi toteuttaa esimerkiksi haastattelemalla Jyväskylän yliopiston, Oulun yliopiston sekä Taideyliopiston musiikkikasvatuksen opiskelijoita ja selvittää, millaisia valmiuksia opiskelijat kokevat omaavansa musiikin luovan tuottamisen ja sen opettamisen suh-

teen. Toinen kiinnostava vaihtoehto voisi olla vastavalmistuneiden musiikinopettajien sekä musiikkia opettavien vastavalmistuneiden luokanopettajien haastattelemisen musiikin luovan tuottamisen suhteen ja pienimuotoinen vertailu näiden välillä.

Lähteet

- Ahonen, K. (2004). *Johdatus musiikin oppimiseen*. Helsinki: Finn Lectura.
- Creech, A., & Hallam, S. (2010). *Music education in the 21st century in the United Kingdom : Achievements, analysis and aspirations*. Lontoo. Institute of Education.
- Ervasti, M. (2003). *Lorutan laulun, sävellän sillan, piirrän partituurin, äänikuvitan kertomuksen – Musiikillinen keksintä osana sovellettua orff- pedagogiikkaa*. Lisensiaatintutkimus. Musiikkikasvatus. Oulun yliopisto.
- Ervasti, M., Muhonen, S., & Tikkanen, R. (2013). Säveltämisen monet mahdollisuudet musiikkikasvatuksessa. Teoksessa M-L. Juntunen, H. M. Nikkanen, & H. Westerlund (toim.), *Musiikkikasvattaja: kohti reflektiivistä käytäntöä* (s. 246–291). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hogenes, M., Van Oers, B., Diekstra, R., & Sklad, M. (2015). The effects of music composition as a classroom activity on engagement in music education and academic and music achievement: A quasi-experimental study. *International Journal of Music Education* 34, 32–48.
- Juntunen, M-L. (2015). National assessment meets teacher autonomy: national assessment of learning outcomes in music in Finnish basic education. *Music Education Research* VOL, 1–16.
- Juntunen, M-L. (2015). Pedagoginen kokeilu integroida iPadin käyttö, luova tuottaminen ja keholliset työtavat peruskoulun seitsemännen luokan musiikinopetuksessa. Tapaustutkimus toimijuuden näkökulmasta. *Finnish Journal of Music Education* 18, 56–76.
- Jyväskylän yliopisto. (2017). *Musiikkikasvatuksen kandidaattiohjelma*. Haettu 31.3.2020. osoitteesta: <https://www.jyu.fi/ops/fi/hytk/musiikkikasvatuksen-kandidaattiohjelma>
- Jyväskylän yliopisto. *Musiikkikasvatuksen kandidaatti- ja maisteriohjelma, humanististen tieteiden kandidaatti ja filosofian maisteri (3 v + 2 v)*. Haettu 31.3.2020. osoitteesta: <https://opintopolku.fi/app/#!/korkeakoulu/1.2.246.562.17.99675826236>
- Jyväskylän yliopisto. (2017). *Musiikkikasvatuksen maisteriohjelma*. Haettu 31.3.2020. osoitteesta: <https://www.jyu.fi/ops/fi/hytk/musiikkikasvatuksen-maisteriohjelma>

- Jyväskylän yliopisto. (2019). *Musiikkikasvatus*. Haettu 31.3.2020. osoitteesta: <https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/mutku/oppiaineet/musiikkikasvatus>
- Karjalainen-Väkevä, M. P., & Nikkanen, H. (2013). Opettajan roolit säveltämisen ohjaajana ala- ja yläkoulussa. Teoksessa J. Ojala, & L. Väkevä (toim.), *Säveltäjäksi kasvattaminen: pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen*. Helsinki: Opetushallitus.
- King, J. (2000). *Mitä Jazz on? Opas ymmärtämiseen ja kuuntelemiseen*. Helsinki: Like.
- Malmelin, N. & Poutanen, P. (2017). *Luovuuden idea: luovuus työelämässä, yhteisössä ja organisaatiossa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Ojala, J., & Väkevä, L. (2013). *Säveltäjäksi kasvattaminen: Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen*. Helsinki: Opetushallitus.
- Opetushallitus. (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Helsinki: Opetushallitus.
- Opetushallitus. (2015). *Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015*. Helsinki: Opetushallitus.
- Opetushallitus. (2019). *Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019*. Helsinki: Opetushallitus.
- Oulun yliopisto. (2020). *Musiikkikasvatuksen tutkinto-ohjelma*. Haettu 2.4.2020. osoitteesta: <https://www oulu.fi/ktk/node/1231>
- Oulun yliopisto. *Musiikkikasvatus, Opetus- ja kasvatusalan tutkinto-ohjelma, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3v + 2v)*. Haettu 31.3.2020. osoitteesta: <https://opinto-polku.fi/app/#!/korkeakoulu/1.2.246.562.17.27383906818>
- Oulun yliopisto. (2020). *Tutkinto-ohjelman opinnot*. Haettu 31.1.2020. osoitteesta: <https://www oulu.fi/opiskelijalle/node/59291#6569>
- Partti, H., & Ahola, A. (2016). *Säveltäjäyyden jäljillä : Musiikintekijät tulevaisuuden koulussa*. Helsinki: Taideyliopiston Sibelius-Akatemia.
- Partti, Heidi. (2016). Muuttuva muusikkous koulun musiikinopetuksessa [Changing musicianship in music education at school]. *Australian Journal of Music Education* 19, 8–28.
- Poutiainen, A. (2013). Jazz syntyy soittamalla: Käytännön ideoita rytmimusiikin ja improvisoinnin opiskeluun. Teoksessa M.-L. Juntunen, H. M. Nikkanen, & H. Westerlund

- (toim.), *Musiikkikasvattaja: Kohti reflektiivistä käytäntöä* (ss. 592–609). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Saaranen-Kauppinen, A., Puusniekka, A., Kuula, A. & Rissanen, R. (2009). *Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV*. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus?* Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopisto
- Sternberg, R. J., & Lubart, T. I. (1995). *Defying the crowd: Cultivating creativity in a culture of conformity*. Free Press.
- Sternberg, R. J. (2006). The Nature of Creativity. *Creativity Research Journal*, 18(1), 87–98.
- Taideyliopisto. *Heidi Partti*. Haettu 6.4.2020. osoitteesta: <https://www.uniarts.fi/heidi-partti/>
- Taideyliopisto. *Näin haet musiikkikasvatuksen koulutusohjelmaan (kandidaatti + maisteri)*. Haettu 4.4.2020. osoitteesta: <https://www.uniarts.fi/ohjeet/nain-haet-musiikkikasvatuksen-koulutusohjelmaan/>
- Taideyliopisto. *Musiikkikasvatuksen koulutusohjelma*. Haettu 4.4.2020. osoitteesta: <https://www.uniarts.fi/koulutusohjelmat/musiikkikasvatuksen-koulutusohjelma/#miksi-meille>
- Taideyliopisto. (2018). *Musiikkikasvatus, musiikin kandidaatti, 2018-*. Haettu 4.4.2020. osoitteesta: <https://opinto-opas.uniarts.fi/fi/tutkinto-ohjelma/120>
- Taideyliopisto. (2018). *Musiikkikasvatus, musiikin maisteri, 2018-*. Haettu 5.4.2020. osoitteesta: <https://opinto-opas.uniarts.fi/fi/tutkinto-ohjelma/181>
- TENK (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö*. Haettu 19.4.2020. osoitteesta: <https://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto>
- Thomson, P & Jaque, S. (2017). *Creativity and the Performing Artist: Behind the Mask*. San Diego. Elsevier Academic Press.
- Uusikylä, K. (2020). *Lahjakkuus*. Jyväskylä. PS-Kustannus.